

E-VÝUKOVÉ MATERIÁLY A POMOC S DOMÁCÍM UČENÍM Z POHLEDU ŽÁKŮ SŠ

Nikola Straková¹, Helena Zelníčková²

¹Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra fyziky, chemie a odborného vzdělávání, Poříčí 7, 602 00, Česká republika

²Vysoká škola DTI, s.r.o., Didaktika technických profesijních predmetov, Odborová didaktika, Ul. Sládkovičova 533/20, 018 41 Dubnica nad Váhom, Slovenská republika

Abstrakt

Zákaz osobní přítomnosti žáků ve školách v letech 2020 a 2021 donutil učitele a žáky k distančnímu způsobu výuky. Při této výuce bylo zapotřebí mimo jiné upravit i dříve používané výukové materiály a v nich prezentovaný obsah vzdělávání. Bylo zapotřebí snížit nároky na rozsah vzdělávacího obsahu a zaměřit se na podstatné, základní učivo. Z průzkumného dotazníkového šetření uskutečněného na střední ekonomické škole v květnu a červnu 2021 bylo zjištěno, že nejčastěji využívanými e-výukovými materiály byly 1) internet, 2) prezentace, pracovní listy vytvořené učitelem a 3) ofoceně materiály z různých zdrojů. Kromě samotných zdrojů byla v průzkumu věnována pozornost i na komponenty, které žákům v konkrétních e-výukových materiálech přišly nejzajímavější. Nejvíce je zajímavá zestručněný text, obrázky a zajímavosti a prostý, souvislý text. Dále bylo zjištěno, že pouze třetina dotázaných si v průběhu distanční výuky dělala zápisky do sešitu. Pokud si žáci nedělají zápisky do sešitu, z čeho se vlastně učili? Jak žákům v učení pomáhali učitelé? I na tyto otázky byly hledány odpovědi. Výuka v současné době opět probíhá ve školách, přesto výsledky tohoto průzkumného šetření mohou být nápomocné. Učitelé si i nadále vytvářejí vlastní výukové materiály, u kterých je žádoucí, aby byly pro žáky zajímavé. Žáci se i nadále doma musejí učit a snahou učitelů by mělo být jim učení co nejvíce usnadnit. Navíc nikdy nevíme, jaké další situaci budeme čelit v budoucnu a možná budeme opět nuceni vyučovat na dálku.

Klíčová slova: elektronické výukové materiály, strukturní komponenty, učení se, žáci SŠ

Abstract

E-LEARNING MATERIALS FROM AND HELP WITH HOME LEARNING THE PERSPECTIVE OF HIGH SCHOOL STUDENTS

The ban on the personal presence of pupils in schools in 2020 and 2021 forced teachers and pupils to distance learning. During this teaching, it was necessary, among other things, to modify previously used teaching materials and the content of education presented in them. There was a need to reduce

the demands on the scope of educational content and to focus on essential, basic curriculum. A survey conducted at the Secondary School of Economics in May and June 2021 found that the most frequently used e-learning materials were 1) the Internet, 2) presentations, worksheets created by teachers and 3) photographed materials from various sources. In addition to the resources themselves, the survey also paid attention to the components that became interesting to the students most in the specific e-learning materials. They were most interested in abbreviated text, pictures and points of interest and simple, coherent text. Furthermore, it was found that only a third of the respondents made notes in a notebook during distance learning. If students do not make notes in a notebook, what have they learned from? How did the teachers help the students to learn? Answers were also sought for these questions. Teaching is currently taking place in schools again, but the results of this survey may be helpful. Teachers continue to create their own teaching materials, which are desirable to be interesting for students. Pupils continue to have to learn at home and teachers should strive to make learning as easy as possible. Moreover, we never know what further situation we will face in the future and we may be forced to teach at a distance again.

Keywords: electronic teaching materials, structural components, learning, high school students

1. ÚVOD

Výsledky empirického šetření publikované v tomto článku jsou součástí disertační práce autorky Nikoly Strakové. Empirické šetření zaměřené na elektronické výukové materiály bylo realizováno jako rychlá reakce na náhlou změnu z běžné výuky ve školách na distanční výuku kvůli pandemii Covid-19.

Nejen kvůli pandemii ale i dalším změnám ve společnosti způsobeným rychlým technologickým pokrokem dochází k zásadním změnám ve školství. Nejnovější reakcí na měnící se způsoby práce s informacemi, komunikace, řešení problémů, kritického myšlení je vydání nové strategie vzdělávání pro ČR Strategie 2030+. Hlavním cílem Strategie 2030+ je proměna *obsahu vzdělávání, zaměřit vzdělávání více na získávání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život* (Fryč, Matušková, Katzová, 2020). Obsah vzdělávání by se měl podle strategie 2030+ měnit ve smyslu jeho redukce a naopak kladení většího důrazu na osvojení si klíčových kompetencí, praktického využití učiva, propojování jednotlivých disciplín, podpora kreativního, kritického a problémového myšlení (Fryč, Matušková, Katzová, 2020).

Aktuálně platný systém vzdělávání v ČR je korigován rámcovými vzdělávacími programy, které vymezují doporučené učivo a to si až následně školy potažmo učitelé rozpracovávají a začleňují do svých školních vzdělávacích programů. Tato kurikulární reforma tedy umožňuje učitelům diferencovat a individualizovat vzdělávání. Právě decentralizace kurikula je důvodem, proč si učitelé čím dál více upravují obsah výuky a nepracují pouze s jednou učebnicí (Sikorová, 2007). Podle Sikorové (2007) učitelé ovlivňují obsah výuky tak,

aby přímo vyhovoval jejich potřebám. Již z dříve provedených výzkumů je zjevné, že učitelé kromě učebnic při výuce používají jimi vytvořené vlastní výukové materiály, případně modifikují různé jiné odborné, umělecké, autentické zdroje (Stará, 2019; Sikorová, Václavík, Červenková, 2019). Důvodem je zejména přizpůsobování výukových materiálů potřebám žáků.

Učebnice je sice stále nejdůležitější učební pomůckou, ale jak píše Ivič, Pešíkan a Antić (2013) není všemocná. Ivič, Pešíkan a Antić (2013) doporučují výukové materiály vhodně kombinovat v závislosti na charakteristice a specifikách konkrétního předmětu, protože pro různé předměty budou vhodné různé kombinace výukových materiálů. Neexistuje žádná jedna nejlepší kombinace výukových materiálů, která by byla ideální pro všechny předměty/výukové cíle. Učitel může čerpat informace z různých zdrojů, které nebyly primárně vytvořeny za účelem vyučování (např.: odborné knihy, encyklopedie apod.), ale tyto materiály musejí být didakticky upraveny pro výuku (Hansen a Gissel, 2017).

2. CÍLE

Pandemie COVID-19 způsobila, že 12. března 2020 byl v České republice vydán zákaz osobní přítomnosti žáků ve školách a zákaz se opakoval i ve školním roce 2020/2021. Vzdělávání se začalo realizovat na dálku distančním způsobem. Distanční výuka byla pro učitele i žáky/studenty napříč všemi stupni vzdělávání novou zkušeností. Tento způsob výuky vyžaduje specifické metodické, technické, finanční i personální zázemí, které se školy ve spolupráci s MŠMT snažili zajistit.

V provedeném empirickém šetření bylo cílem zjistit: 1) jaké edukační materiály učitelé společně

s žáky využívali v distanční výuce a s jakou frekvencí; 2) jak probíhá učení se z edukačních materiálů používaných v průběhu distanční výuky.

3. TEORETICKÝ RÁMEC

Průcha a Míka (2000) definují distanční vzdělávání jako multimediální formu řízeného studia, v němž jsou vzdělávající v průběhu vzdělávání trvale nebo převážně odděleni od vzdělávaných.

Distanční výuka znamená jak pro učitele tak pro žák zvýšení náročnosti jejich práce. Obě skupiny se vypořádávají se specifickým použitím digitálních technologií. Kromě nároků na digitální kompetence se zvyšuje i náročnost spojená s volbou obsahu vzdělávání (Pavlas, 2020). Učivo předávané žákům on-line přes kameru vyžaduje jiné zpracování a to vizuální, obsahové i didaktické. Podle České školní inspekce je potřeba hledat vhodné učební úlohy, učivo individualizovat a didakticky adekvátně zpracovat (Pavlas, 2020).

Obsah vzdělávání je na středních školách určen tematickými plány (resp. učebními osnovami uvedenými ve školním vzdělávacím programu jednotlivých škol). Učitelé se současně při volbě obsahu výuky opírají o používané učebnice. V době distanční výuky bylo potřeba obsahové nároky přizpůsobit dovednostem žáků. Podle České školní inspekce mnohé školy vedly úvahy nad snížením nároků na rozsah vzdělávacího obsahu (Pavlas, 2020). Ovšem vysoký podíl středních škol obsahy vzdělávání výrazně neupravil, a pokud ano, tak se jednalo o individuální rozhodnutí pedagogů a ne vedení škol. Česká školní inspekce tento fakt považuje za doklad výrazných nedostatků kurikulární a pedagogické práce vedení škol (Pavlas, 2020). Ředitelé se totiž více věnují funkci řízení škol než oblasti řízení pedagogického procesu.

Nejvyužívanějšími podklady při distančním vzdělávání na středních školách dle šetření České školní inspekce byly v tomto pořadí:

- Vlastní soubor výukových odkazů, textů, webových stránek apod.,
- Licencované zdroje (nakladatelství Fraus, Nová škola apod.),
- Otevřené vzdělávací zdroje (Khanova akademie apod.),
- Učebnice a pracovní sešity jako doposud (Pavlas, 2020).

Průcha a Míka (2000) zdůrazňují, že tištěné studijní materiály zůstávají i v distanční výuce základním studijním materiálem, ale od textů používaných v prezenčním studiu se zásadním způso-

bem liší. Pracovní materiály určené pro distanční vzdělávání by podle Průchy a Míky (2000) měly být problémové, tzn. plné otázek, textových vynechávek, námětů na cvičení, krátkých testů, shrnutí, zadání případových studií aj.

Hansen a Gissel (2017) uvádějí tři zásady kvality pro digitální výukové materiály:

- zaměření – digitální výukové materiály by měly minimalizovat zbytečné procesy a činnosti a měly by zaměřit pozornost žáků (studentů) na konkrétní učivo,
- podpora – digitální výukové materiály by měly podporovat aktivitu žáků (studentů) a zaměřovat se na jejich vzdělávací a společenský rozvoj,
- závazek – digitální výukové materiály by měly motivovat žáky (studenty) k dalšímu vzdělávání a rozvíjení se v oboru studia.

Maňák, Janík a Švec (2008) upozorňují na fakt, že významnou úlohu ve výuce začíná mít e-learning, který do značné míry může nahradit učence. Na internetu jsou přístupné všem elektronické texty různého charakteru a učební texty různé kvality (Maňák, Janík a Švec, 2008). Současně je pro místní potřebu oficiálně podporovaná svépomocná tvorba výukových materiálů učiteli, která má též různou úroveň a vzniká tak zásadní problém s jednotným, přiměřeným a základním učivem (Maňák, Janík a Švec, 2008).

4. METODOLOGIE

V květnu a červnu 2021, tedy na konci školního roku 2020/2021 bylo provedeno dotazníkové šetření k edukačním materiálům používaným při distanční výuce. Dotazník vyplňovali žáci Střední školy informatiky, poštovníctví a finančnictví Brno, studijních oborů Ekonomika a podnikání. Celkem bylo osloveno 269 žáků a dotazník nakonec vyplnilo 154 (tj. návratnost 57 %).

Sestavený dotazník pokrýval dvě části související s edukačními materiály využívanými v distanční výuce:

- 1) využívané edukační materiály a práce s nimi,
- 2) učení se z edukačních materiálů.

Hlavní výzkumná otázka průzkumu byla stanovena následovně:

- S jakými edukačními materiály pracují učitelé a žáci při distanční výuce.

K hlavní výzkumné otázce byly definovány následující podotázky:

- Jaké druhy edukačních materiálů žáci využívají ke studiu při distanční formě výuky?

- Jak často různé edukační materiály žáci používají při distanční výuce?
- Jaké komponenty žáky nejvíce zajímají v jednotlivých edukačních materiálech, které používají ke studiu?
- Jak často si žáci dělají vlastní zápisy do sešitu při distanční výuce?
- Jak učitel pomáhá žákům orientovat se v edukačních materiálech, které by žáci mohli využít ke studiu?
- Jak učitel pomáhá žákům v jejich samostudiu?
- Jak učitel pomáhá žákům s hledáním rozšiřujícího učiva?

Získané výsledky průzkumu byly porovnány s výsledky výzkumu Červenkové (2014), Sikorové, Václavíka, Červenkové (2019). Tyto již dříve provedené výzkumy se zaměřují na činnosti s učebnicí a s dalšími edukačními zdroji ve výuce u žáků 2. Stupně základní školy a žáků na středních školách.

5. VÝSLEDKY

Hlavním cílem celého šetření bylo zjistit, jaké edukační materiály učitelé společně s žáky využívali v distanční výuce a s jakou frekvencí. Konkrétní edukační materiály společně s jejich frekvencí využití jsou uvedeny na Obrázku 1. Nejčastějším edukačním zdrojem byl podle dotázaných obecně internet. Různé internetové stránky v průběhu distanční výuky navštívilo 66 % respondentů každou hodinu, 27 % velmi často a asi jednou týdně 4 % (tzn. celkem za tyto tři časové frekvence 97 % respondentů). Dalším edukačním materiálem s častou frekvencí použití byly prezentace, pracovní listy, učební listy vypracované učitelem konkrétního předmětu. S těmito materiály 27 % respondentů pracovalo téměř každou hodinu, 47 % velmi často a 5 % minimálně jednou týdně

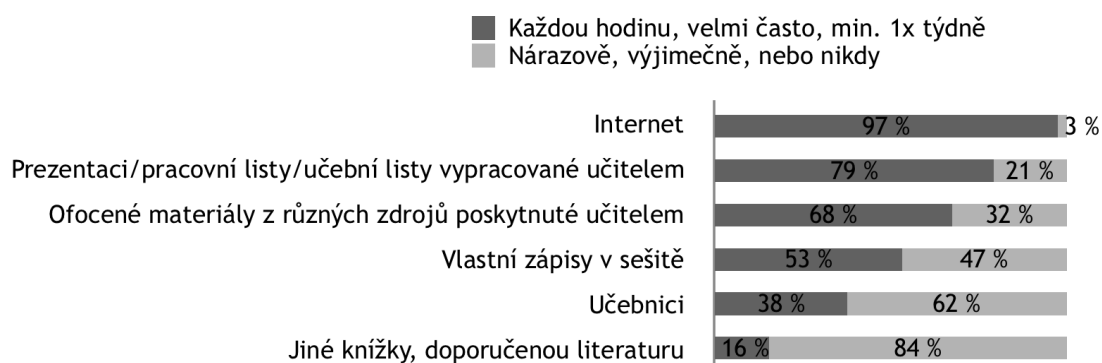
(tzn. celkem za tyto tři časové frekvence 79 % respondentů). Často učitelé a žáci využívali ofocené materiály z různých zdrojů (18 % téměř každou hodinu, 30 % velmi často, 19 % minimálně jednou týdně = celkem 68 %) a vlastní zápisy v sešitě vytvořené při výkladu učitele (12 % téměř každou hodinu, 19 % velmi často, 22 % minimálně jednou týdně = celkem 53 %).

Učebnice a jiné odborné knížky dotazovaní žáci v distanční výuce používali méně často (spíše nárazově, výjimečně nebo vůbec). Učebnici nikdy nepoužilo 13 % respondentů, výjimečně 32 % a nárazově (např.: před testem) 17 % respondentů. Odbornou literaturu vůbec nikdy nevyužilo 39 % respondentů, výjimečně 34 % a nárazově 12 % respondentů.

Kromě frekvence využití konkrétních edukačních materiálů byly také zjišťovány komponenty, které v nich žáky nejvíce zajímaly. Jinak řečeno, co je v edukačních materiálech bavilo, zaujalo, proč s nimi pracovali, proč je otevřeli apod.

Výsledky pro žáky zajímavých komponent ve čtyřech edukačních materiálech (1) internet, 2) prezentace/pracovní listy/učební list, 3) ofocené materiály z různých zdrojů, 4) učebnice) jsou znázorněny v Obrázku 2 pomocí small multiples grafů. Z odpovědí je patrné, že žáci nejčastěji ve všech edukačních materiálech vyhledávají zestručněný text (odrážky, výčty, shrnutí, ...). Naopak žáky moc nezajímají tabulky, grafy, otázky a úkoly.

Na internetu kromě zestručněného textu hledají prostý, souvislý text (26 % respondentů), videa (25 % respondentů) a zajímavosti (14 % respondentů). V materiálech vytvořených učitelem předmětu kromě zestručněného textu (55 % respondentů) sledují obrázky (12 % respondentů), zajímavosti (10 % respondentů), videa (9 % respondentů) a prostý, souvislý text (9 % respondentů). V ofocených materiálech je opět kromě zestručněného textu (43 % respondentů) zajímavají obrázky

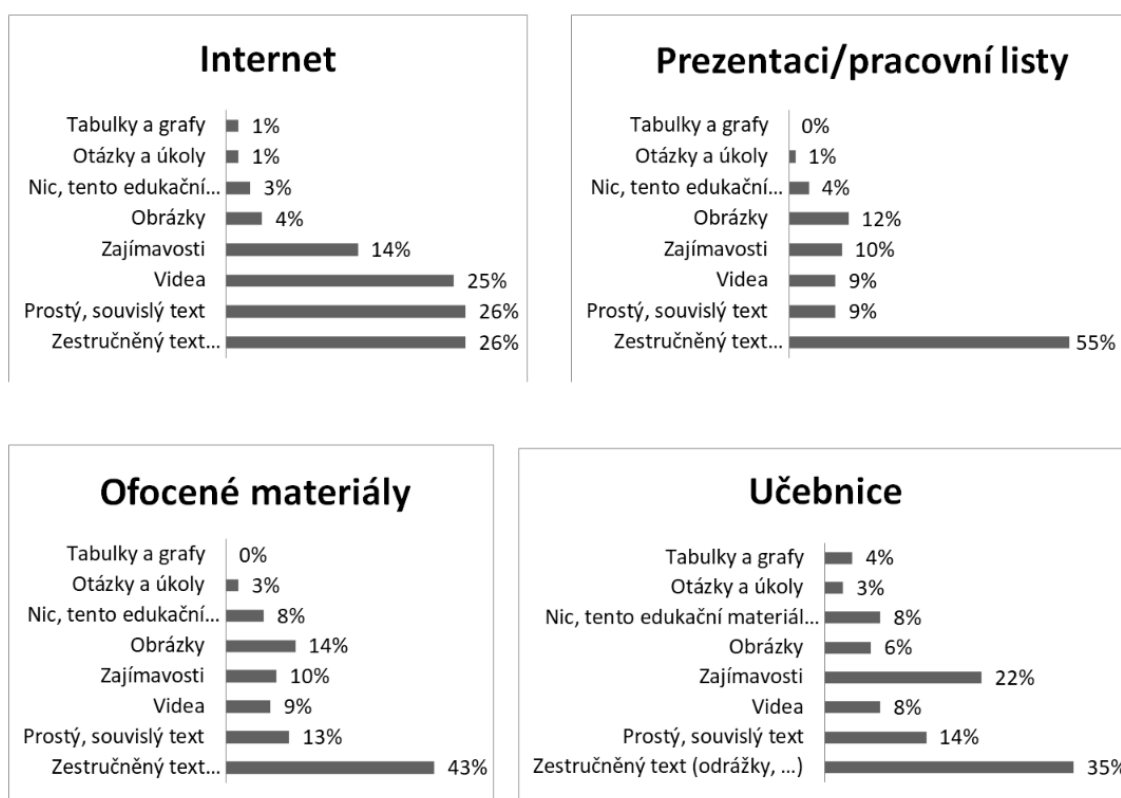
Obrázek 1: Edukační materiály a jejich frekvence využití v distanční výuce

(14 % respondentů), prostý, souvislý text (13 % respondentů), zajímavosti (10 % respondentů) a videa (9 % respondentů). Pokud dotazovaní žáci pracují s učebnicí, tak je v ní zajímavá zestručněný text (35 % respondentů), zajímavosti (22 % respondentů), prostý, souvislý text (14 % respondentů) a videa (8 % respondentů).

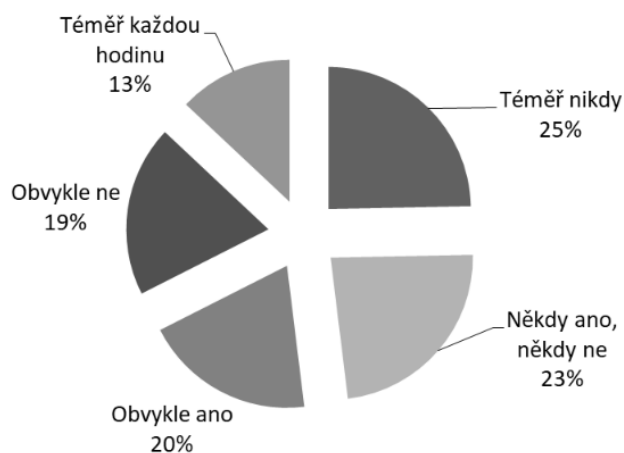
Na vlastní zápisky jako edukační materiál v distanční výuce byla zaměřena samostatná

položka. Jestli si žáci dělají vlastní výpisky do sešitu a jak často ukazuje Obrázek 3. Pouze 33 % dotázaných si dělá výpisky téměř každou hodinu (13 %) nebo alespoň obvykle (20 %). Někdy ano, někdy ne si zápisky udělá 23 % dotázaných. Zbytek (44 %) si obvykle žádné zápisky nedělá (19 %) a nebo nedělá téměř nikdy (25 %).

Pokud si žáci nedělají vlastní zápisky do sešitu, z čeho se tedy v době výuky na dálku učili? Pomá-

Obrázek 2: Pro žáky zajímavé komponenty v edukačních materiálech

Obrázek 3: Dělal si žáci v distanční výuce vlastní zápisky do sešitu?

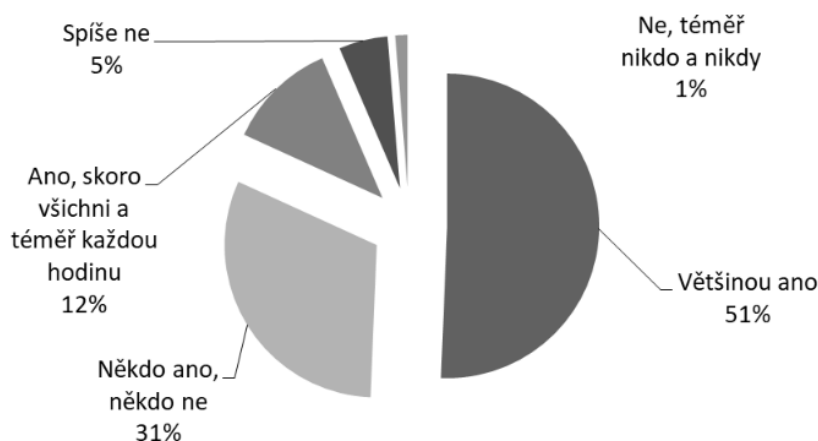
hali jim v tom učitelé? V Obrázku 4 jsou znázorněny výsledky otázky, zda učitelé žákům říkali, z čeho se mají učit. Většina respondentů odpověděla, že většinou ano (51 %). 31 % respondentů tuto informaci někdy dostalo, někdy ne. Skoro od všech učitelů a téměř každou hodinu vědělo z čeho se doma učit 12 % respondentů. Naopak z čeho se učit spíše nevědělo 5 % respondentů a téměř nikdy nevědělo 1 % respondentů.

Pokud učitelé žáky informovali o zdrojích pro učení se doma, byla součástí dotazníku i položka zaměřená na konkrétní edukační materiály, na které byli žáci odkazováni viz Obrázek 5. Jednoznačně nejčastěji (90 % respondentů) byla žákům doporučována pro samostudium prezentace a jiné materiály vytvořené učitelem předmětu (učební/pracovní listy, apod.). Další materiály byly žákům doporučovány podstatně méně a to vlastní zápisky v sešitě (44 % respondentů), ofoceně materiály

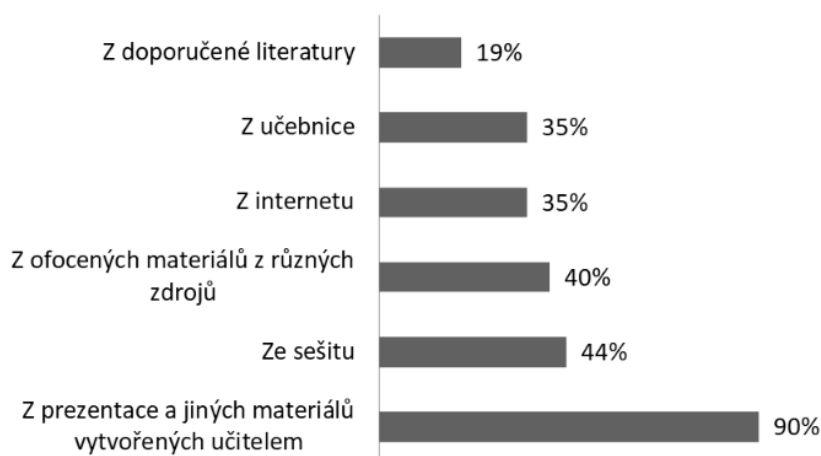
z různých zdrojů (40 % respondentů), internet (35 % respondentů), učebnice (35 % respondentů) a odborná literatura (19 % respondentů).

Možností, jak žáků ulehčit náročnou distanční výuku, je, že jim učitelé vysvětlí, jak mají doma při učení postupovat. Jak a z čeho se mají učit, aby pro mě bylo zvládnutí probírané látky nejsnazší. Z výsledků na Obrázku 6 je patrné, že žáci žádnou větší pomoc s učením v distanční výuce nezaznamenali. 45 % respondentů učitelé způsob učení nevysvětlovali. 25 % respondentů bylo učitelem odkázáno na stranu učebnice, internetovou stránku apod. 17 % respondentů se učilo přesně to, co jim řekl nebo ukázal učitel ve výuce a 13 % respondentů vědělo co se učit, ale už ne z čeho.

V běžné výuce a tedy i v té distanční je potřeba obsah výuky diverzifikovat, přizpůsobit ho individuálním možnostem žáků. Někteří žáci si vystačí se základním učivem, jiný jsou zvědaví a rádi

Obrázek 4: Zdroje učení na doma od učitele pro žáky

Obrázek 5: Doporučované edukační materiály pro samostudium

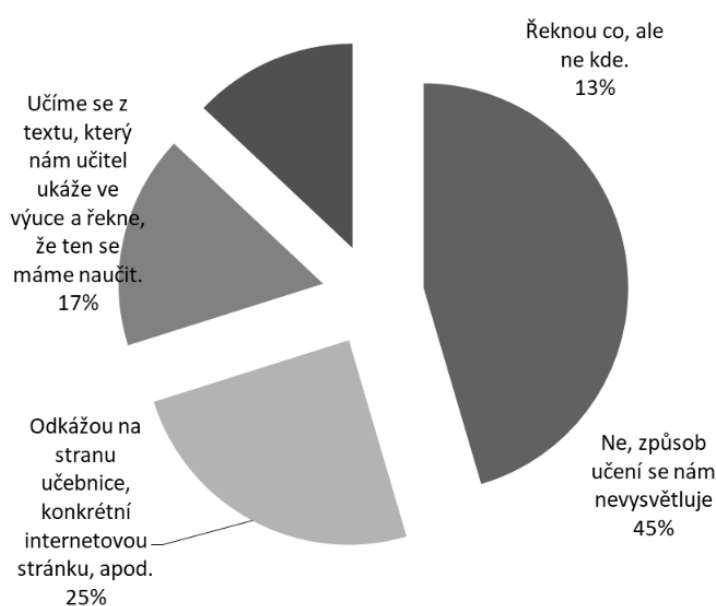
by si rozšířili obzory o další doplňkové informace (doplňkové, rozšiřující učivo). Další položka v dotazníku se věnovala právě dalším konkrétním zdrojům informací a frekvenci s jakou byly žákům doporučovány, viz Obrázek 7.

Doplňkovým zdrojem informací byl v distanční výuce u dotazovaných žáků nejčastěji doporučovaný internet. Téměř každou hodinu byl 8% respondentů, velmi často 43% respondentů a asi jednou týdně 23% respondentů předán/doporučen nějaký internetový odkaz. Často byli dotazovaní žáci odkazováni i na videa (1% téměř každou hodinu, 36% velmi často, 31% asi jednou týdně).

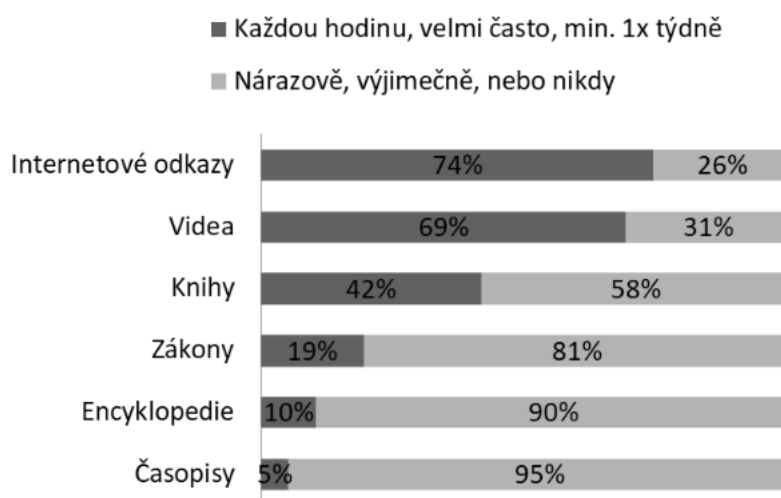
Učitelé dotazovaným žákům též doporučovali jako zdroj rozšiřujícího učiva odbornou literaturu (velmi často 19% respondentů, alespoň jednou týdně 22% respondentů). Zákony, vyhlášky, předpisy, encyklopedie a odborné časopisy byly doporučovány spíše ojediněle.

6. DISKUZE

Z tohoto provedeného šetření vyplynulo, že žáci při distanční výuce odborných předmětů ekonomických oborů jako hlavní edukační materiál používají internet a současně také blíže neurčené

Obrázek 6: Radí učitelé, jak postupovat při učení se doma?

Obrázek 7: Doplňkové zdroje informací pro žáky v distanční výuce

texty, které vytvořil učitel (prezentace, pracovní listy, učební listy, apod.). Edukačními zdroji používanými žáky při plnění domácích úkolů se zabýval výzkum Červenkové (2014). Tento výzkum byl proveden ve 4 různých předmětech (matematika, anglický jazyk, dějepis a výchova k občanství) a vyplynulo z něj, že edukační zdroje používané při plnění domácích úkolů se liší v závislosti na vyučovacím předmětu:

- v matematice dominovala jako hlavní zdroj učebnice,
- v anglickém jazyce internet a blíže neurčené texty vytvořené učitelem,
- v dějepise učebnice,
- ve výchově k občanství také učebnice (Červenková, 2014).

Sikorová, Václavík, Červenková (2019) prováděli na konci roku 2018 výzkum ohledně užívání tištěných a digitálních zdrojů v práci učitelů 2. Stupně ZŠ. Došli k závěru, že vzniká tzv. hybridní prostředí, ve kterém učitelé používají jak tištěné výukové zdroje, tak digitální. Zároveň konstatují, že ke změnám ve výuce nedochází pouze k častějšímu používání digitálních technologií, ale zaznamenali i změnu v tom, že učitelé si často vytvářejí vlastní texty (modifikují texty z učebnic, kombinují je s příklady z praxe a s texty z různých jiných zdrojů za účelem větší motivovanosti žáků). Tento jev se projevil i v našem šetření. Při distanční výuce na druhém místě hned po internetu byly jako důležité edukační materiály využívané materiály vytvořené učitelem. Učitelé v těchto svých materiálech učivo zpřehledňují a shrnují, což odpovídá potře-

bám žáků, kteří jednoznačně ve všech edukačních materiálech vyhledávají hlavně zestručněný text.

Součástí šetření bylo také zjistit, s jakými edukačními materiály žáci pracují samostatně doma při učení se na výuku. Respondenti byli dotazováni na to, jaká je podpora učitelů zaměřená na učení se na výuku doma. Téměř všichni žáci (90 % dotazovaných) odpovědělo, že jako hlavní edukační zdroj pro učení se doma jim byla učitelem doporučována prezenze a další materiály vytvořené učitelem (pracovní listy, učební listy apod.). Z toho vyplývá, že hlavním zdrojem pro učení jsou materiály, které připraví učitel. Žáci už nejsou dále motivováni k dalšímu vyhledávání informací a dalšímu studování. Červenková (2014) na základě výsledků ze svého výzkumu soudí, že zpracované zápisy posílané učitelem jeho žákům vedou k nižší kognitivní strategii učení se, při které žáci využívají pouze mechanické opakování, memorování nebo opis textu

V dotazníku jsme se respondentů ptali také na pomoc učitele s učením se na výuku doma. Žáci (45 % respondentů) uvedli, že způsob efektivního učení se probíraného učiva jim nikdo nevysvětluje a pracují tedy samostatně. Další velká skupina žáků (42 % respondentů) zaznamenal informaci o tom, co se mají naučit a kde (materiály vytvořené učitelem, internet). Zbytek věděl pouze co, ale už ne z čeho se má učit. Takovéto rady vedou opět žáky pouze k nižším kognitivním strategiím používaným při učení se. V tomto šetření, stejně jako v šetření Červenkové (2014) nebylo zjištěno, že by žáci byli cíleně motivováni k vyšším strategiím učení se (vypisování, hledání podstatného, analýza, syntéza, hodnocení apod.).

ZÁVĚR

Učitele ve výuce používají kromě knižních výukových textů i řadu dalších tištěných nebo elektronických materiálů. Vzhledem k decentralizaci kurikula je ponechán výběr konkrétního obsahu vzdělávání stále více na učitelích. Ti už si nevystačí pouze s jednou učebnicí, ale hledají častěji jiné doplňkové zdroje, které lépe vyhovují jejich potřebám i potřebám jejich žáků. Učitelé si především sami vytvářejí vlastní materiály, které obsahují texty z různých zdrojů (odborných knih, internetu, jiných elektronických zdrojů). Kvalita těchto výukových materiálů, které mají být používány ve výuce, si však zaslouží větší pozornost. Stejně jako dobré učebnice i dobré výukové materiály kromě prezentace informací mají u žáků vzbudit zájem, vzdělávat je k hodnotám, aktivně je zapojují do procesu učení, přizpůsobují se individuálním schopnostem žáků, propojují učivo z různých oblastí, mají být originální, zajímavé, rozvíjející myšlení žáků, srozumitelné a přehledné. Mají-li být výukové materiály vytvářené učitelem efektivně využitelné v reálné edukaci, je žádoucí definovat konkrétní vlastnosti/zásady pro dobré výukové materiály v oblastech jako je struktura a organizace, obsah, vyučování a učení, jazyk, další pomocné materiální prostředky, metodické pokyny pro učitele a v neposlední řadě technické a funkční požadavky na elektronické výukové materiály.

Problematikou kvality učebnic a jiných výukových materiálů se zabýval Průcha (1998) a vytvořil hodnotící arch měřící didaktickou vybavenost. Průchova metodika je však více jak 20 let stará a nereflektuje nejnovější požadavky na vzdělávání ve 21. století. Dalším krokem výzkumného bádání je proto

revize Průchovi metodiky měření didaktické vybavenosti a analýza celosvětových výzkumů zaměřených na kritéria kvality výukových materiálů. Očekávaným výsledkem je aktualizovaný hodnotící arch, který bude sloužit jako návod, jak vytvořit dobrý výukový materiál. Výukový materiál, který bude obsahovat vše, co by měl a bude vyhovovat potřebám učitele i potřebám žáků.

LITERATURA

- Fryč, J., et al. (2020). *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.
- Červenková, I. (2014). Strategie žáků s textovými materiály při domácí přípravě na výuku. In *Pedagogický výzkum: spojnice mezi teorií a praxí*. Olomouc: Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého.
- Ivić, I. Pešikan, A. & Antić, S. (2013) *Textbook quality a guide to textbook standards*. Göttingen: V&R unipress.
- Hansen, T.I. & Gissel S. T. (2017) Quality of learning materials. In *IARTEM e-Journal* . Kongsberg: IARTEM. Dostupné z: http://biriwa.com/iartem/ejournal/volume9.1/articles/article_6_hansen_et_gissel_iartem_ej_2017.pdf
- Maňák, J. Janík T. & Švec, V. (2008) Kurikulum v současné škole. In *Pedagogický výzkum v teorii a praxi*. Brno: Paido.
- Pavlas, T., et al. (2020). *Vzdělávání na dálku v základních a středních školách: Tematická zpráva* [online]. Praha: Česká školní inspekce. Dostupné z: https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el._publikace/Tematick%C3%A9%20zpr%C3%A1vy/Vzdelavani-na-dalku-v-ZS-a-SS-Tematicka-zprava.pdf
- Průcha, J. (1998) *Učebnice: teorie a analýzy edukačního media*. Brno: Paido.
- Průcha, J., & Míka, J. (2000) *Distanční studium v otázkách. Průvodce studujícími a zájemci o studium*. Praha: Národní centrum distančního vzdělávání – Centrum pro studium vysokého školství.
- Stará, J. (2019) *Práce učitelů s učebnicemi*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
- Sikorová, Z. (2007) *Hodnocení a výběr učebnic v praxi*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě.
- Sikorová, Z. Václavík, M. & Červenková, I. (2019) Užívání tištěných a digitálních zdrojů v práci učitelů 2. stupně ZŠ: hybridizace a remixování. In *Studia paedagogica*.

Kontakt

Bc. Ing. Nikola Straková: nikola.straka@seznam.cz

Mgr. Helena Zelníčková: skaroupkova.hela@seznam.cz